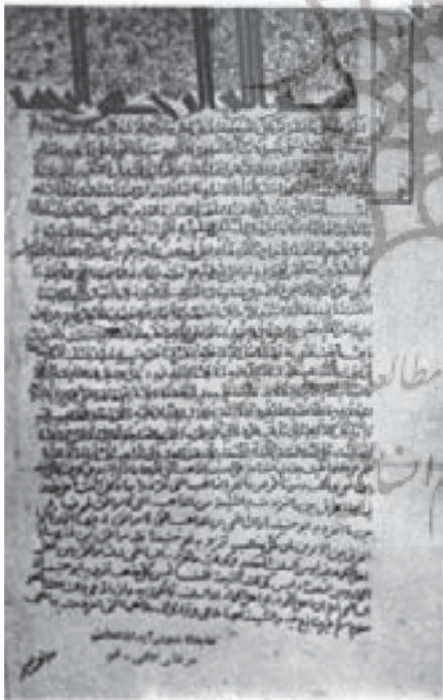

کهن‌ترین نسخه‌های خطی "انتصار" سیدمرتضی

اعتراض علمای سنی زمانی بر علمای شیعه وارد است که شیعه حجتی و دلیلی در تحکیم و تأیید این احکام ارائه نکند. سیدمرتضی در این کتاب پس از طرح مسائل دستة

آغاز کتاب «الانتصار» سیدمرتضی (ش ۲۶۹۸)

کتاب "انتصار" معروف‌ترین اثر فقهی سیدمرتضی علم‌الهدی علی‌بن‌حسین موسوی (۳۵۵-۴۳۶ ق) از علمای برجسته قرن چهارم و پنجم هجری است. موضوع این کتاب بیان مسائل انفرادی امامیه در احکام فرعی فقهی، یعنی مسائل خاص مورد اختلاف فقه شیعه و سنی و طرح مسائل فقه تطبیقی و علم خلیفات است. اهل تسنن همواره به شیعیان انتقاد کرده‌اند که این آرای خاص و مسائل منفرد، مخالف اجماع مسلمانان است و سایر علمای مسلمانان بدان فتوا نداده‌اند. سیدمرتضی در کتاب "انتصار" درباره این مسائل بحث و آنها را بررسی کرده است و با اقامه دلیل و برهان از کتاب سنت و نیز با طرح آرای موافق فقه مذاهب چهارگانه اهل سنت و همانندی و مشابهت آن با این مسائل خاص فقه شیعه، صحت این احکام را اثبات کرده است. (۱: ج ۲، ص ۳۶۰)

کتاب "انتصار" شامل طرح و بررسی ۳۳۴ مسأله فقهی است. مسائل این کتاب بر دو نوع است:

۱. منفرداتی از مسائل فقه شیعه که بعضی فقهای متقدم و متأخر دیگر مذاهب در این مسئله با فقهای امامیه توافق دارند. بنابراین چنین مسائلی اصلاً مخالف اجماع نیست.

۲. منفرداتی که در میان پیروان اهل سنت موافقانی ندارد. چنین مسائلی به ارائه دلیل و برهان نیاز دارد و

۱. برای آشنایی با شرح احوال سیدمرتضی بنگرید به: موسوعة الطبقات الفقها، ج ۵، ص ۲۳۴-۲۳۶ و قسم ثانی مقدمه موسوعة الطبقات الفقها، ص ۲۵۷-۲۶۵ و نیز «کهن‌ترین نسخه‌های خطی امالی سیدمرتضی»، فصلنامه کتاب ش ۶۰، ص ۱۹۱.

۴. نجف: (چاپ جدید)، تحقیق سیدمحمدرضا الخرسان.

کتاب "انتصار" دارای نسخه‌های خطی متعددی در کتابخانه‌های ایران است. در بررسی منابع و فهرست‌های نسخ خطی داخلی شش نسخه «انتصار» با توالی زمانی قرن‌های ۶ و ۹ و ۱۰ ق نزدیک‌ترین نسخه‌ها به زمان مؤلف است. مشخصات این نسخه‌ها به ترتیب تاریخ تحریر به قرار زیر می‌آید:

۱. مرعشی - قم (۳۵۹۸) نسخ معرب ابوالحسن علی بن ابراهیم بن الحسن بن موسی الفراهانی در سه شنبه ۲۵ ذی القعدة ۵۹۱ ق در کاشان محله باب ولان. نام کتاب روی برگ اول در گل و بوته‌های زرین به خط کوفی نوشته شده است، روی همین برگ تملک منصور بن علی بن محمد بن الحسن الطوسی به تاریخ ۷۶۲ ق دیده می‌شود، ۸۹ گ، ۲۹ س، سید محمود مرعشی در نشریه میراث شهاب اشاره می‌کند که این نسخه را حدود سال ۱۳۴۸ برای کتابخانه آیت الله مرعشی خریداری کرده است (۵: ج ۹، ص ۳۷۸؛ ۴: ج ۱، ص ۴۵۱؛ ۱۰: ج ۶-۷).

۲. آستان قدس رضوی - مشهد (۲۲۳۴) نسخ ۸ رجب ۵۹۶ ق، یک برگ در آغاز نسخه افتاده است، نسخه تصحیح و مقابله شده، عنوان شنگرف، ۱۵۷ گ، ۱۹ س (۹: ج ۲۱، ق ۱، ص ۱۵۲ و ج ۲، ص ۸).

۳. مرعشی - قم (۳۶۴۹) نسخ شمس‌الدین بن محمد معروف نصرکافی در پنج شنبه ۲۰ رجب ۸۹۷ ق، روی برگ اول نسخه تملک محمدسعید بن محمد و مهر بیضوی «محمد بن صدرالدین محمد الفیضی» دیده می‌شود، عنوان نانویس و گاهی شنگرف، ۱۷۱ گ، سطور مختلف (۵: ج ۱۰، ص ۴۶).

۴. مرکزی دانشگاه - تهران (۳۲۴۴) نسخ معرب سده ۹ و ۱۰ ق یادداشتی در هامش در میانه هست که با تأمل در آن شاید تاریخ تقریبی نسخه به دست بیاید، چندین برگ در آغاز نونویس و در پایان تا مبعث شفعه است، دارای تملک حسام‌الدین بن عذافه غروی، عنوان شنگرف، ۱۵۹ گ، ۱۶ س (۶: ج ۱۱، ص ۲۲۰۳).

مدرسه مروی - تهران (۱۰۱۵) نوشته ۹۱۶ ق، دارای تملک محمد شرف‌الدین محمد صفی‌الدین قمی و تملک شاه حسین حبیب‌الله (۴: ۷۰).

وزیری - یزد (۶۵۶ - عمومی: ۱۱۰۶۶) نسخ صالح بن

یوسف بن محمد بن یوسف بحرانی در یکشنبه محرم ۹۲۰ ق، در سال ۹۸۴ ق. محمد عبدالقادر مرعشی در شهر کلنکنده آن را با نسخه صحیح دو مرتبه مقابله کرده است، دارای مهر تملک «صفی‌الدین محمد الطباطبائی» و «شمس‌الدین محمد عبدالقادر الحسینی»، عنوان و علامت شنگرف، ۱۸۲ گ، ۱۷ س (۸: ج ۲، ص ۵۶۴).

منابع

۱. آقا بزرگ طهرانی، محمد محسن. الذریعه الی تصانیف الشیعه. قم: موسسه اسماعیلیان، ۱۴۰۸ ق.
۲. استادی، رضا. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه مروی تهران. قم: کتابخانه مدرسه مروی، ۱۳۷۱.
۳. اوکتایی، عبدالعلی. فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی. مشهد: چاپخانه طوس، ۱۳۲۵.
۴. جعفریان، رسول. میراث اسلامی ایران. قم: کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، ۱۳۷۳.
۵. حسینی اشکوری، احمد. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت الله العظمی نجفی مرعشی. قم: کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، ۱۳۶۰.

۶. دانش پژوه، محمدتقی. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران. تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۰.

۷. سبحانی، جعفر. موسوعة طبقات الفقهاء. قم: موسسه الامام الصادق علیه السلام، ۱۴۱۸ ق.

۸. شیروانی، محمد. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه وزیری یزد. تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۵۰.

۹. غلامی مقدم، براتعلی. فهرست کتب خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۸۱.

۱۰. مرعشی، محمود ده نسخه خطی نفیس. نشریه شهاب، دوره سوم، ۱۰ (زمستان ۱۳۷۶): ۶-۷.

۱۱. مشار، خانبابا. فهرست کتاب‌های چاپ عربی ایران. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۴.

مریم تفضلی

